

श्री आत्मानन्द जैन अथमाणा नगर

श्री निमलाचार्यरिचित—

श्री संवेगद्रुमकन्दली.

(मूल सहीत भाषांतर)

प्रसिद्ध कर्त्ता—

श्री जैन आत्मानन्द सभा—भावनगर

वार्हस २४६० आत्मस २८ विक्रमस १९२०

किंमत चार आना

જ્ઞાનામૃત મહોદધિમાધી મેષન કરા વૃક્ષાગય મહારાજ
 ઓળ મય્ય પ્રાણાઓની મુક્તિ માટે ચૈરામ્ય-સંવેગમાર્ગની પ્રથમ
 પંચરીયાત ટપ્પેદાદ્વારા જળવધી છે મોહ પામવા માટે સંવેગ
 માગ તજન પામ અને મુરચ જીવચ છે કે જેના આદરણા
 દરેક પ્રાણાઓ અનાદિકાલથી મોળવતા હુ છા દૂર કરી શક
 છે તેજહ જ નહિ પરંતુ વિનાગી મુગમાથી અવિનાગી અના
 અને અસહ મુર પામ છે

આ શાશ્વત મુક્તની પ્રાપ્તિ માટે સંવેગગુણ અનુપમ સાધ
 દાવાધી આ પ્રથમ ગાર્થક ' સંવેગગુમ કરતી ' નામ પ્રથ
 કતા મહારાજે આપેલ છે જેનેતર પ્રયોમાં મીના ચૈરામ્યશક્ત
 ષગેરે પ્રયા કે જેની રચના છાને તેના શાસ્ત્રો સાત અને મુગ
 મને છે તેમ સંસારમા આધિ, વ્યાધિ, અને ઉપાધિયો મટી
 મટી રહેલ આત્માઆને અપૂર્વ શાંતિ કમ પ્રાપ્ત પાય ! તેજ
 તેવા આત્માઓનુ પરમ શ્રેય કેમ પાય તે તેનુ ધ્યાનમાં રાખ
 ધીમાન ચિમલ્લાચાર્ય મહારાજે આ પ્રથમી પત્રાળ શ્રોવમ
 (સસ્ત્રત માયામાં) મુદર અને અલૌકિક આ રચના કરી છે

મનને કવજે રાખવા માટે જેમ શ્રીઆનંદધનજી મહારાજે શ્રી યુયુનાથ ભગવાનના સ્તવનમા જે જણાવેલ છે, તે મનને આ પ્રયત્નતા મહાત્માએ મદો-મત હાથી જણાવી તેને વેદ-કરને કરવા સવેગરૂપી કોટડીમાં પુરવા માટે આ પચાશ શ્લોક પ્રમાણ હુ આ પ્રથમ રચુ છું તેમ શરૂઆતમાં જણાવેલ છે

પ્રથમની શૈલી તે માપાના અભ્યાસનો માટે સુદર, પદ્ય રચના સરલ અને વિદ્વતાપૂર્ણ છે જે મનુષ્ય આ પ્રથમ મનન પૂર્વક ઘાંચે, વિચારે-મનન કરે, સાંમઢે તેનું હૃદય શાંત થતા સવેગમાર્ગનો આદર કરવા તે તરતજ પ્રયત્નવાન બને છે જેથી ચાઢજીવા તેનો વિશેષ લાભ લઈ શકે તે માટે પ્રાતઃસ્મરણીય કૃપાહુ શ્રીહસવિજયજી મહારાજના દશન નિમિત્ત આ સમાના સેક્રેટરીનું ગદ્દ સાગ્મા પાટણ જડુ થતા તેમને તેઓશ્રીજી આ સમા સરખથી આ પ્રથમ મૂઢ તથા માપાતર સાથે પ્રસિદ્ધ કરવા આજ્ઞા કરી, જેથી આજે આ પ્રથમ પ્રસિદ્ધ થાય છે કેટલાક અનિવાર્ય કારણોને લીધે મુનિરાજશ્રી હસવિજયજી મહારાજની હૈયાતિમાં આ પ્રથમ પ્રકટ કરી શક્યા નથી તે માટે અમો દિલ્ગીર છાએ આવો અધ્યાત્મ-સવેગનો આ અપૂર્વ પ્રથમ દરેક ધર લાફેરીમાં અને દરેક મનુષ્ય પાસે નિરતર અભ્યાસમાં હોવો જોડે, તેટલુજ નહિં પરંતુ જનશાઢ્ઢઓમાં ચાઢ્ઢ ચાલિકાઓને મૂઢ શ્લોકો કઠાપ્ર કરાવી તેનું અપૂર્વ રહસ્ય સમનાવડુ જોડે

ધીમાન્ હસવિજયજી મહારાજ ઇચ્છતા—જણાવતા હતા

કે આ પ્રયત્ન દરેક દેગની દરેક માયામા પ્રકટ થકી
જાણ અમોને આ દરીકત ચામ્ય જગાદ છે જેથી આ
સમાને આર્થિક સહાય મળેતી હિંદા અને દુર્ગમેશ માયામા
તેના અવતરણો ધરાવી વહેંચી પ્રચાર કરવાની અભિગપા છે

આ વપમા કપાસી મેંચડીમાર્દ પ્રયેરચંદે આપેલ માર્થિક
મદદ માટે આમાર માનવામા આવે છે

આ સમાના માનવતા પેરૂન સાદેવ ચાલુ શાહેય ઘહાદૂર
સિંહજી સિંધી સાહેબની સૂચનાનુમાર આ પ્રમાણે હવે પછા
જાણ મેંચરોને અવાતા મેટના પુન્યકો સાથે દરેક વણતે દક
પ્રય શાસ્ત્રી માયામા મવ કાદ સામ લદ ગવે તે માટે પ્રકટ થવે

સ્વાગવાસી મહાન્મા હસ્તધિજયની મહારાજ તથા તેઓધાના
મુનિપ્ય પન્યામ્મજી શ્રી સપસધિજયજી મહારાજની આ
સમા ગ્પર પૂર્ણ કૃપાને લદન આ શુભા તેઓધીની આમારા છે

ધૌસિદ્ધગેશ વાલીતાળા

વીર સવત્ ૨૪૬૦

આમસવત ૨૮

વિક્રમ સવત્ ૧૯૧૦

અષ્ટમ તુનીયા

}

ગાધી ઘહમદાસ ત્રિભુવનદાસ

કપામી મેઘશીખાઈ ઝવેચ્છદ પાલીતાણાવાળા
ભાવનગર

श्रीविमलाचार्यविरचित-

संवेगद्रुमकन्दली.

(गुर्जर भाषांतर.)

મગલાચરણ

દૂરીભૂતમશાંતિમિઃ પ્રસિદ્ધલન્મોહાન્ધકારોદયૈ-
ર્નામાચગ્નિરેશિતેઘ્નયુગૈર્યદ્વીક્ષ્યતે યોગિમિ ।
તત્પારે પરતેજમા ચ તમમા પ્રાપ્તપ્રતિષ્ઠ પર-
દુર્લક્ષ્ય પરમાત્મસગ્ગમમલ જ્યોતિર્નયત્યક્ષયમ્ ॥૧॥

જેમણે સસારની પીઠાઓ દૂર કરી છે અને મોહ-
રૂપી અધકારના હૃદયનો નાશ કર્યો છે એવા યોગીપુ-
રુષો પોતાની નાસિકાના અગ્રભાગ ઉપર અને નેત્રો રાહી
જેનું નિરીક્ષણ કરે છે અને જે પરમ તેજ તથા
અંધકારની પાર પ્રતિષ્ઠા પામી રહેલું છે એવું
દુર્લક્ષ્ય પરમાત્મારૂપ નિર્મલ અને અક્ષય જ્યોતિ
પામે છે ॥ ૧ ॥

પ્રથમ પ્રયોજન.

રાગદ્વેષમદાભિમાનમદનક્રોધાદિભિન્નેરિભિ-
ર્વ્યાપ્તં સર્વમિદં ચરાચરમિતિ પ્રાયો જગજિત્વરં. ।
इत्यन्तःकरणप्रमत्तरुणिः मोह्लुण्ठमुच्छिन्दतो
धर्मराममसौ नियन्त्रणकुटी पञ्चाशदारभ्यते ॥ ૨ ॥

પ્રાયેકરીને રાગ, દ્વેષ, મદ, અભિમાન, કામ અને
ક્રોધ વિગેરે વિજયી ચૈરીઓથી આ સર્વ ચરાચર જગત્
જ્યાત્ન થયેલું છે, તેથી અતઃ કરણરૂપી મહોન્મત્ત હાથી
ધર્મરૂપી ઉદ્યાનનો મહાન્ ઝડેદ કરવાને પ્રવર્ત્યો છે
તે હાથીને કવજે રાસવાને માટે આ પચાશ શ્લોકરૂપી
મજબૂત કોટડીનો આરંભ કરવામા આવે છે' ॥ ૨ ॥

૧ જેમ કોઈ ઝન્મત્ત હાથીને કવજે વરી મજબૂત મોટી કોટ-
ડીમા પૂરવામા આવે છે તેમ આ પચાશ શ્લોકવાલો પ્રથમ જે વાંચ
મથવા સામઢે તો તેનું ઝન્મત્ત હૃદય શાંત થઈ જાય છે—મન
સ્વજામા આવે જાય છે

प्राप्त थयेली शुद्ध सामग्रीने निष्फल करनारा
हृदयने उपात्तपूर्वक धर्मनो आदर
करवानो उपदेश

चेत* किञ्च पृथालनालगुपिले षट्का भवेजस्मिन् रतिं
सामग्रीं निफलीकरोपि सुचिराच्छुभ्यानिशुद्धामिमाम्।
क्षान्तिं मार्दनमार्जय च शुचिता मुक्तिं तपः सयम
सत्य निर्धनताममैषुनमिम धर्मं कुरुष्यादरात् ॥३॥

हे चित्त ! पृथा आळनाळधी गुयाएला आ
ससारमा प्रीति नाथीने लाये काले प्राप्त थयेली शुद्ध
सामग्रीने तु जामाटे निष्फल करे छे ? क्षमा, कोम-
लता, सरळता, पवित्रता, मुक्ति, तपस्या, सयम, सत्य,
अपरिग्रह ओ अन्नधर्येरूप दश प्रकार धमनु तु
सेवन कर ॥ ३ ॥

૧ પ્રથમ ક્ષમાથી ક્રોધને જીતવાનો ઉપદેશ

येनान्धीकृतमानसो न भनुते प्रायः कुलीनोऽपि सन्
कृत्याकृत्यविवेकमेत्यधमवल्लोके परित्याज्यताम् ।
धर्मं नो गणयत्यतिप्रियमपि द्वेष्टि स्वयं सिध्यते
स क्षान्तिक्षुरिकाधरेण हृदय क्रोधो विजेयस्त्रया ॥४॥

હે દ્રવ્ય ! જે માણસનુ મન ક્રોધથી અધ યદ્ જાય
છે તે માણસ કુલવાન્ હોય તો પણ કૃત્ય અને અકૃ-
ત્યનો વિવેક જાણી શકતો નથી, તે નીચ માણસની
જેમ લોકમા ત્યાગ કરવા યોગ્ય થઈ જાય છે, તે ધર્મને
ગણતો નથી, તે પોતાના પ્રિયજનનો પણ દ્વેષ કરે છે
અને પોતે પણ સેદ પામે છે, તેવા નઠારા ક્રોધને તારે
ક્ષમારૂપી છરીને ધારણ કરી જીતી લેવો જોઈએ ॥૪॥

ક્રોધને શામાટે સ્થાન આપવું જોઈએ ?

આત્માન પરિતાપયત્યનુકુલ જન્માન્તરેષ્વપ્યલ
 ઠત્તે નૈરપરપરા પરિજનસ્યોદ્વેગમાપાદયેત્ ।
 ઘત્તે મદ્ગતિમાર્ગરોધનવિધૌ ગન્ધંદ્વિપત્ય તત
 ક્રોધસ્યેત્થમરે ! રિપો ક્ષણમપિ સ્થાતુ કથં દીયતે ? ॥ ૫ ॥

અરે હૃદય ! જે ક્રોધરૂપી શત્રુ ક્ષણે ક્ષણે આત્મા
 પરિતાપ કરે છે, જે જન્માતરમા પણ પરપરાનું પૂર્ણ વે
 કરાવે છે, જે પરિજન-પરિવારનું ઝડેગ કરાવે છે અ
 જે સદ્ગતિના માર્ગનો નિગેધ કરવામા તો મદોન્મ
 હાર્યાના લેયો ઘને છે તેમા ક્રોધરૂપી શત્રુને તુ શામ
 ક્ષણવાર પણ સ્થાન આપે છે ? ॥ ૫ ॥

ક્ષમાથી ક્રોધરૂપી શત્રુને ચઢાત્કારે ચિલગ્વો જ
કરી નાસ્ત્રવો જોઈ

અપ્યદુર્ગતિ પાતભીત ઇવ ય કૃત્વા સ્વય કમ્પતે
ચક્ષ્મીતૈરિત માસગોણિતરસૈઃ કાયઃ પરિત્યજ્યતે ।
સ્વાનિર્દુઃસ્વગણસ્ય નિર્મલગુણમ્લાન્યેરુહેતુર્મન
ક્ષાન્ત્યા હન્ત નિલક્ષતા નિજસ્પિ ક્રોધો હઠાન્નીયતામ્ ૬ ।

હે મન ! જે ક્રોધને લઈને માણસ મરિપ્યમા
યગાની દુર્ગતિમા પડનાથી ઘીતો હોય તેમ કપી ઉઠે
છે, જેના મયથી જાણે ઘીતા હોય તેમ માસ તથા
રુધિરના રમો શરીરને છોટી દે છે, જે દુ રના સમૂ-
હની રાણરૂપ છે અને જે નિર્મલ ગુણોને ગ્લાનિ આપ-
વામા મુખ્ય કારણરૂપ છે, તેના તારા ક્રોધરૂપી શત્રુને
તુ ક્ષમા ગુણથી ચઢાત્કારે ચિલગ્વો યનાવી દે' ॥ ૬ ॥

૧ ક્રોધી માણસ ક્રોધના આવશ્યકી ધૂજે છે તેના શરીરમા માસ
તથા રુધિર શોષાઈ જાય છે તે દુઃખ પામ છે અને તેના સારા
ગુણો ઢકાઈ જાય છે, તેવો માવાર્થ આ શ્લોકમાં ઉપજાવેલો છે ।

૨ માર્દવ-કોમલતાના ગુણ વિષે.

માનને છોડી કોમલતા મેલવા અભ્યાસ કરવો
જોઈએ

આમ્યત્યૂર્ણમુર લમો નમયિતુ પૂજ્યેઽપિ નો કન્ધરા-
મન્ત ક્ષિપ્તકૃશીલતાયઘતત્તુ પ્રાણી ચદધ્યાસિત* ।
ત માન વિપદા નિધાનમયશોરાગ્રેનિદ્રાન મદા
મુક્ત્યા માર્દવમાદરેણ મહતા પેત ! મમમ્યસ્યતામ્ ॥૭॥

હે ચિત્ત ! જો માનના અધ્યાસથી માણસનું શરીર
અતઃ કરુણમા રોસેલી કુશીલતા-લોહાની પોશથી
જલ્દાઈ જાય છે, તેથી તે માણસ પોતાનું મુગ્ધ ઠંચુ
શરીર પાલે છે અને પૂજ્યપુરુષની તરફ પોતાની પ્રીતિ
નમાવવાને પણ મમથ થતો નથી, તેના વિપત્તિઓના
મહારૂપ અને અપરીતિના કારણરૂપ માનને છોડી
ઠંદ મોગ આત્મવદ તારે માર્દવ-કોમલતા મેલવા
માટે જ અભ્યાસ કરવો ॥ ૭ ॥

૧ કુશી(મોગ)જ્વ ન્ન અનવા કૃશીગ્ના કુશીલતા ।

૨ અતઃકરુણમા રહત કુશલતા જગ્ને કુશાગ્નિ એવા પણ
અર્થ થઈ શકે

૩ સરલતાના ગુણ વિષે.

માયાને દૂર કરવા સરલતાનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ.

વિશ્વસ્તાનપિ વશ્ચયત્યત્તુદિન મિત્રે ગુરૌ વન્ધુપુ
પ્રાયેણ ચ્છલમીક્ષતે ક્ષણમપિ દ્રોહ વિના દુઃસ્થિતઃ ।
જાગતિ સ્વપિતિ પ્રતારણધિયા યા સેવયન્નિત્ત્વપો
માયાયા. પ્રતિકૂલમાર્જવમરે તસ્યાઃ સમાસેવ્યતામ્ ।૮।

હે ચિત્ત ! જે માયાને સેવનારો પુરુષ નિર્લજ્જ થઈને પ્રતિદિવસ વિશ્વાસી માણસોને છેતરે છે, પ્રાયે કરીને પોતાના મિત્ર, ગુરુ અને ગ્રંથુઓમા પળ છલ્લી દૃષ્ટિએ જુવે છે, ક્ષણવાર પળ દ્રોહ વિના રહી શકતો નથી અને હમેશા બીજાને છેતરવાની બુદ્ધિ રાણી જાગે છે અને સુવે છે અર્થાત્ જાગતા અને સુતા પળ બીજા-ઓને છેતરવાના જ વિચારો કર્યા કરે છે, તેવી માયાને પ્રતિકૂલ એવી સરલતા રાખવી જોઈએ તેથી તુ તેનું સેવન કર ॥ ૮ ॥

લોભથી મુક્ત રહેણ જોઈ

તૃષ્ણારહિરિય નૈવ વિધિનાપ્યેતેન નિષ્પાટિતા-
 છેતુ પ્રપ્રંમિતા કિમપ્યતિવરા યા કેવલ વર્દતે ।
 તલ્લોભસ્ય વિનૃમિત સ સ્વલક્ષ્ણેઽપ્રચ્ચતિસ્તતો-
 મુક્તિર્મુક્તિરધૂમમાગમરિધૌ દૂતી મમારાધ્યતામ્ ॥૯॥

દે ચિત્ત ! જે લોભ-તૃષ્ણારૂપી જ્ય નથી જાતની
 વેલ વિધિ જ ઉત્પન્ન કરેલ છે, કે જે વેલનો ઉચ્છેદ
 કર્યા જતા ડહાટી તે ઘધારે ને ઘધારે વધતી જાય છે,
 તે લોભનું જ ઘધનું જનું સ્વરૂપ છે, અને ઘઠી જે લોભ-
 સંઘ જાતના ફલેશોને ઉત્પન્ન કરનારો છે, તેવા લોભ-
 માર્પી જે મુક્તિ (છુટકા) તે મુક્તિ (મોક્ષ) રૂપી
 ઘધૂનો મમાગમ કરાવવામા દૂતીરૂપ છે, તેથી તુ તેનું
 આરાધન કર ॥ ૯ ॥

४ शुचिता-पवित्रताना गुण विषे

बाह्य शौच नहीं कर्त्ता अतःशौच करतु जोइए

तीर्थ तीर्थमरे परिभ्रमसि किं खेदाय दत्त्वा मनः ?
स्नानाद्बाह्यमलोऽप्यपैति न पुनर्मायानुरन्ध्रं क्षयम् ।
आत्मा चैष कलङ्कितोऽन्तर्गमनं शुद्धिं ततः किं मजे-
च्छौचं तत्तदहो कुरुष्व कुरुने तेषां सदृच्छेदनम् ॥१०॥

हे भग्य ! तू तारा हन्यने गेन आर्षी तारे तीर्थे
गामादे भने छे ? तीर्थमा स्नान कर्यायी बाह्य मज्जनो
क्षय वशे पण भार-मज्ज-अदरना मज्जनो भय थशे
नहीं अदरना मलोयी कलङ्कित वयेछो तारो आत्मा
शी रीते शुद्धिने पामदे ? तेयी जे गीते अतगना मज्जो
वच्छेद पामे तेनु तू शौच कर ॥ १० ॥

७ तपना गुण विषे

दु खोना अगाध समुद्रने तारनारु तप
करवु जोइण

निस्तीर्णा बहवस्तरन्ति बहवो मध्यास्तरिष्यन्त्यपि
हेष्ठाभोधिमगाधमप्यातेतरा र्चाणेन येन ध्रुवम् ।
धाद्याभ्यन्तरमेढमिभ्रमचिरात्तमाररारागृह-
शूरद्वारकपाटमेदि तदरे स्फीत तपस्तप्यताम् ॥११॥

૬ સંયમના ગુણ વિષે

મોક્ષપુરીને માર્ગે જના માટે સયમરૂપી કવચ
ધારણ કરવું જોઈએ

આત્મચિચ્છસિ હન્ત શાશ્વંતપુરીમાર્ગે વિહતું યદિ
ભ્રાતઃ ! સયમર્મણા કુરુ તદા રક્ષાપિધિ મર્મતઃ ।
નો ચેદિન્દ્રિયતસ્કરૈસ્તત્ર હઠાત્તીક્ષ્ણાગ્રભૂરિસ્ફુર-
ચિન્તામલ્લિશતૈર્નિમિદ્ય હૃદય ગ્રાહ્યો વિવેકો મણિ. ॥૧૨॥

અરે ભ્રાતા આત્મન્ ! મોક્ષપુરીને માર્ગે નિહાર
કરનાની જો તારી ઇચ્છા હોય તો તુ સયમરૂપી કવચ
ધારણ કરીને સર્વ તરફથી તારી રક્ષા કરજે જો તુ તે
રક્ષા નહીં કરે તો ઇન્દ્રિયરૂપી તસ્કરો તીક્ષ્ણ અગ્ર-
ધાલા ફરકતા ચિંતારૂપી સેંકડો માલાઓથી તારા
હૃદયને તોડી તેમા રહેલા વિવેકરૂપી મણિને ચલાત્કારે
મહણ કરી લેશે ॥ ૧૨ ॥

૭ સત્યના ગુણ વિષે

મઠારા અમલ્ય વચનને ઓડી પ્રતિનાથી મત્ય
ઘોલુ જોડે

પુણ્યાના પ્રવટપ્રગમપટહ પ્રસ્થાનમન્મદ્ગલ
માહાત્મ્યમ્ય પટત્ર મન્ત્ર ડવ ચત્કીર્તે સમુચાટને ।
આત્માપિ મ્થયમેવ લક્ષત ડવ પ્રાયો યદુચારણે
તન્મુઞ્ચાનુતમાદત હુરુમયે ! સત્યેન મત્ય મુરે ॥૧૩॥

હે મત્તે ! જે બેમલ્ય વચન પુણ્યોનો પ્રગટ રીતે
પ્રયાસ કરાવયાણ પટહ (ઢોલ) રૂપ છે, જે મહા
ત્માપણને પ્રયાણ કરવાનું ઉત્તમ મગ્ગરૂપ છે, જે
કીર્તિને ડચાટન કરવાના મગ્ગરૂપ છે, અને જેનો ઉચાર
કરવામા પ્રાયેકગી આત્મા પોતે પણ ગરમાનો હોય તેમ
છાગે છે, તેવા અમલ્ય વચનને ઓડી દે અને પ્રતિજ્ઞાથી
મુરમા સત્ય વચનનું આગ્રપૂર્વક મહ્ણ કર ॥ ૧૩ ॥

૧ પ્રતિજ્ઞા ૨ જ્ઞલ ધિલ વરા વાત્પાથી પુનઃ ચાલ્યુ
ઢાય ॥ અને માહાત્મ્ય ધગી ગાવ છે

૮ અપરિગ્રહના ગુણ વિષે

સર્વત્ર સમદષ્ટિ થઈ નિર્દિષ્ટચન થવું જોઈએ.

કઃ કસ્યેહ ન કો ન કસ્ય કિમિહ સ્વસ્યાથ કિ ચાપર-
સ્યેત્થ ચિત્ત ! મવસ્વરૂપમસિલ સશ્ચિન્ત્ય માયામયમ્ ।
સ્વર્ણ લેપ્તમથો પ્રિય રિપુમથો વેશ્માન્યરણ્યાન્યથો
સ્ત્રૈર્ણાનીહ તૃણાન્યથો સમદશા પશ્યન્ ભવાકિશ્ચનઃ ॥ ૧૪ ॥

હે ચેતન ! ‘કોનું કોણ છે ?’ કોડ ‘કોણનું
નથી’ અને ‘આપણું શું છે અને ધીજાનું શું છે ?’ એવી
રીતે આ વધુ માયામય સસારનું સ્વરૂપ ચિંતવી સ્વર્ણ
અને માટીનું ઢેફું, પ્રિયમિત્રો અને શત્રુઓ, ઘરો અને
જગલો, સ્ત્રીઓ અને તૃણ એ સર્વ સમદષ્ટિથી જોઈ તું
નિર્દિષ્ટચન-પરિગ્રહ વગરનો થા ॥ ૧૪ ॥

૧ બ્રહ્મચર્યના ગુણ વિષે

આ સસારરૂપી લટાને છેદનારા નિર્મલ બ્રહ્મચર્યને
સેવણ જોઈએ

ચન્મુક્ત સિલ ચતુષ્પેર રહિત પ્રાણી ન વિમ્બાજતે
સર્ગાદ્ધ સુમગોઽપિ હિ વ્રતવિધેર્ધર્મસ્ય યજ્ઞીરિતમ્ ।
ધીરાણામપિ દેવદાનરત્નના યત્મર્વયા દુષ્કર
તત્સસારેલતાલગિરમમલ રે વ્રહ્મચર્ય ભજ ॥ ૧૫ ॥

હૈ ચેતન ! બ્રહ્મચર્યથી રહિત જ્યો પુરુષ સર્વે અગે
મુદર જ્યો પ્રાણી જેમ નેત્ર યગરનો શોભે નહીં તેમ
શોભતો નથી જે બ્રહ્મચર્ય વ્રતવિધિના ધર્મેનુ જીવનરૂપ
છે, અને જે બ્રહ્મચર્ય ધીર જ્ઞા પણ દેવ, દાનવ અને
મનુષ્યોને સર્વયા દુષ્કર છે, તેવા સસારરૂપી લટાને
છેદનારા નિર્મલ બ્રહ્મચર્યનું જુ સેવન કર ॥ ૧૫ ॥

૧૦ દેહની અનિત્યતા વિષે

આ દેહ કદિ પણ પરલોકમાં સાથે
આવવાનો નથી.

દેહુ બ્રામ્યમિ યામિ પારમુદ્ધેદન્ય મમાલમ્યસે
એવામિચ્છમિ ગચ્છસિ પ્રતિગૃહ નદ્વાઙ્ગલિર્યાચસે ।
કૈં કિં નાસ્ય કૃતે કરોપિ ધણુપો રે જીવ ! લોકાન્તર-
સ્થાને તુ પદાન્તરેઽપિ ભવતા માદ્ધં ન તદાસ્યસિ ॥૧૬॥

હે જીવ ! જા શરીરને અર્થે તુ શુ શુ નથી કરતો ?
તુ તેને માટે દિગ્ગાઓમાં મટકે છે, સમુદ્ર પાર જાય
છે, દીનતા કરે છે, સેવા (નોકરી) કરવાની ઇચ્છા
રાસે છે, ઘેર ઘેર મટકે છે અને જે હાથ જોડીને
માગે છે, પણ જ્યારે તુ પરલોકમાં પ્રયાણ કરીશ ત્યારે
તે શરીર તારી સાથે ણક પગલુ પણ આવવાનુ
નથી ॥ ૧૬ ॥

૨૧ કર્મની શક્તિ વિષે

પોતાના કર્મોથી જબડ પધાણ્ણો જીવ સવેગ
રૂપી ડગા ધૂણ ઉપર ચઢી શકતો નથી

લોકેભ્ય શ્રુણુમ' પ્રતિધ્વનિમા સમારણિ મારત
નિ મન્દેહમધાત્મનાપ્યહરહ પ્રત્યધ્વર્મીલામહે ।
કિન્ત્યેજાન્તનિતાન્તસૌર્યફલદ સવેગતુઙ્ગદુમે
નારોદુધમસે દદ નિર્ગંઢિતો જીવ સ્વર્ક કર્મમિ ॥૧૭॥

‘ આ સસાર તિ સાર છે ’ એવું અમે ધારણાદ
લોકો પાસે મી સામઢીળ છીએ અને ‘ તે નિ સદેહ છે ’
એવું અમે અમારી જાતે હમેશા પ્રત્યક્ષપણે જોડ્ણ
છીએ, તે છતાં પોતાના કર્મોથી જબડ પધાણ્ણો જીવ
પ્રકાતપણે મોક્ષમુલના ફળને આપનારા સવેગરૂપી
ડગા ધૂણ ઉપર ચઢી શકતો નથી ॥ ૧૭ ॥

१२ कामासक्ति त्याग करवा विषे.

किपाकना फलनी जेम विरम एवा कामने विषे
जामक्ति छोडी देची जोइए

रे रे मानस ! निन्दितेषु विमुग्धः कामेषु बध्नाग्रहं
कि किम्पाकफलेष्विमान्तविस्सेष्वेतेषु धत्से रतिम् ? ।
सहत्याशु पठिर्भ्रम कुरु किमप्यालोच्य तन्नो पुन-
र्येनास्मिन् जगति प्रकामकटुभिः कष्टैरुपद्रुयसे ॥१८॥

अरे मन ! विद्वानोए निंदेला अने किपाकना शेरी
बुद्धनी जेम परिणामे विरम एवा काम—विषयोना
आग्रह बाधीने तु शामाटे प्रीति करे छे ? अने बहा-
रनो भ्रम मत्वर छोडी दह काह पण विचारीने काम
कर के जेधी आ जगतमा अति बडवा एवा पटोधी
तने उपद्रव थाय नहीं ॥ १८ ॥

१३ शरीरना मोह विषे

आ स्वार्थी शरीरना कामने माटे सकल्प-विकल्पो
करी आत्माने खेद आपवो न जोहए

हहो मानम ! कथ्यता मम पुर पृच्छामि सप्रश्रय
रे निर्लेखण ! शिक्षिता कुत इय नि सीमनिर्लेजता ?
अस्य स्वार्थपरायणस्य वपुष कृत्येषु मृदादरा
दात्माय सहजोऽपि निर्दय ! यतः से-
मङ्गल्यते ॥ १९ ॥

हे लक्षण रहित मन ! तू तने नम्रता साथे पूछ
तु वे आबी बेहद निर्लेजता तु क्याथी शरीरु ? हे
मने फहे हे मूढ 'हे निर्दय' जे स्वार्थमा तत्पर एक
शरीरना कार्यामा आदर राखी तु तारा सहज आत्माने
सकल्प-विकल्पोथी खेद पमाडे छे ॥ १९ ॥

१ स्वामाविषोऽपि ।

૧૪ વિપયોના રુદ્ધફલ વિપે

વિપયોમા સુખનુ અભિમાન ન રાખવુ જોઈએ.

મૂયો ભૂયોઽપિ રે રે ગતમય ! મગ્નતા આમ્ન્યતા મીમમીમે
સારેઽસ્મિન્ વિપોદા. કતિ કથય મહાવેદનાઃ કર્મદોષાત્ ?
નાનોઽપ્યેતદેવ પ્રતિદિવમમહો તન્નિદાનેષુ કસ્મા-
ત્મન્નેકાન્તમૂઢ. કલયસિ વિપયેષ્વેવ સૌરયાભિમાનમ્ ૨૦

હે નિર્ભય આત્મન્ ! કર્મના દોષથી આ અતિ-
ભયકર સસારમા ધારવાર મમીને તેં પેટલી મહાવેદનાઓ
સહન કરી ? તે કહે ૫ મોટી વેદનાઓનુ કારણ
વિપયો છે ૫ વાત તારા જાણવામા છે, છતા તુ અતિ-
મૂઢ થઈને હમેશા તે વિપયોમા સુખનુ અભિમાન શામાટે
રાસે છે ? ॥ ૨૦ ॥

જો ચિત્તને વિષયોમાથી અટકાવવામા
આવે તો સર્વ સુખ હાથમા જ છે

અભ્યસ્તૈં સિમુ પુસ્તકૈં સિમધરા ચેષ્ટાભિરેકાન્તવ
કષ્ટાભિ સિમુ દેવતાદિવિષયૈ પૂજાપ્રણામાદિભિ
ચેતથેદિદમર્ષતૂલતરલ શક્યેત રોદ્ધુ યલાત
કામેભ્ય કરપદ્મજે નનુ તદા મૌરયાનિ મર્ષણ્યપિ ।

હે મહ્ય ! તારે ઘણા પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરવાન
ફાઈ જરૂર નથી, ઇન્કાતપણે કષ્ટભરેલી તપસ્થાન
ચેષ્ટાઓ કરવાની પણ જરૂર નથી અને દેવતા વગેરે
પૂજા તથા પ્રણામાદિ કરવાની પણ જરૂર નથી. હો આ
હાતા રના જેવા વચઠ ચિત્તને વિષયોમાથી ચલાત્ક
અટકાવવાની તારામા શક્તિ હોય તો પછી સર્વ સુખ
તારા હાથમા જ છે, ણ્ય સમજી રહે ॥ ૦૧ ॥

